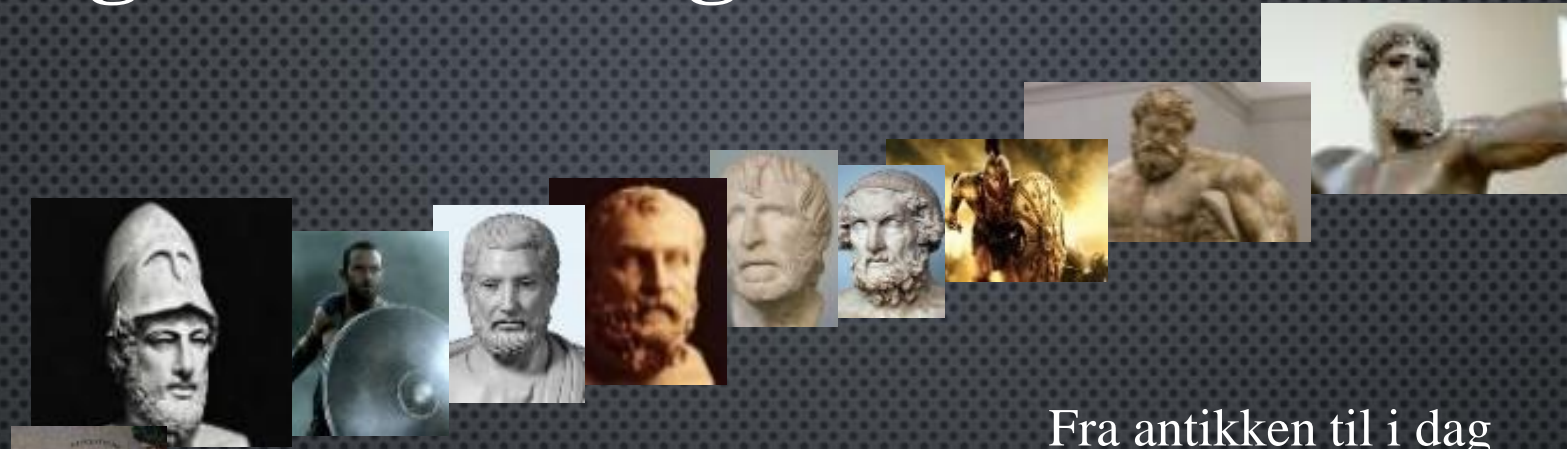

Å TENKE, HVA ER DET?

«HMM..»

Tenkning om tenkning

Fra antikken til i dag

Om forbedring som demokratisk holdning

«Elevene skal lære seg å tenke»

Ludvigsen-rapporten for fremtidens skole:

«På bakgrunn av utviklingstrekkene anbefaler utvalget fire kompetanseområder som grunnlag for fornyelse av skolens innhold:

- Fagspesifikk kompetanse,*
- Kompetanse i å lære,*
- kompetanse i å kommunisere, samhandle og delta,*
- kompetanse i å utforske og skape.»*

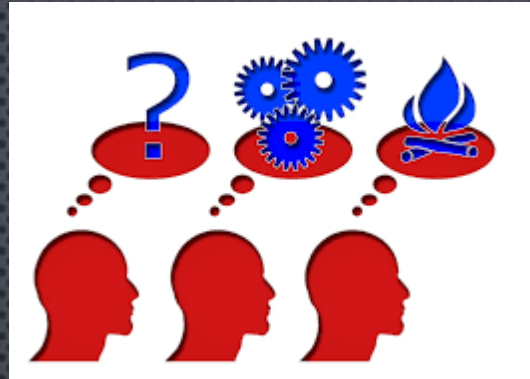
«At elevene kan reflektere over hensikten med det de lærer, hva de har lært, og hvordan de lærer, kalles metakognisjon. Elever som utvikler et bevisst forhold til læring, som lærer om det å lære, og tenker over hvordan de lærer, er bedre rustet til å løse problemer på en reflektert måte, alene og sammen med andre»

(Dere har gått i 12 år på skolen, men kan dere tenke?)

I Ludvigsen-rapporten er en mangel. Den omhandler ikke det menneskelige. Den behandler læring som noe teknisk og eksternt, som om det er noe som er utenfor mennesket. For å forstå læring må vi forstå hvordan hjernen vår virker, og vi må forstå menneskets tilbøyeligheter. For å forstå og lære seg tenkning, trenger vi bare å vite hvordan hjernen vår virker.

«Enhver forbedring av det menneskelige må begynne med kunnskap om det menneskelige»

Bertrand Russell

Å tenke er å holde muligheten åpen for mangler;
tilstedeværelsen av ikke-viten (*parousia*).

(Å tenke er å være i kamp mellom det man hele tiden ønsker å tro for å vite, og å ikke vite for å få vite.)

Hvordan er det mulig å stille spørsmålet?

At det er kultur og lov til å stille spørsmålet!

Utvikling

Større forståelse, innsikt; høyere nivå
3 (Syntese)

(Skiller seg fra tro)

- I personlighetsdannelse.
- I naturen

(Å TENKE ER Å HOLDE MULIGHETEN ÅPEN FOR MANGLER.)

«Inkrementell» forbedring, i folks kunnskap og derfor også i samfunnet. Inkrementell betyr små forbedringer og endringer, til forskjell fra radikale forbedringer. I noen områder blir forbedringen «eksponentiell»; ganget med seg selv.

X (eksponenten)

X

DEMOKRATIET, EN INSTITUSJON FOR UTVIKLING

DEN OPPRINNELIGE TANKE:

BEGRENSNING AV INDIVIDUELL MAKT, SOM UTVIKLINGSSTRATEGI. HVORFOR?

HVOR KOMMER IDEENE FRA?

- MATERIELLE VILKÅR.
- ØKONOMISKE VILKÅR.
- ENKELTMENNESKER SOM «GJØR NOE».
- KULTURELLE VILKÅR.
- UTVIKLING AV SPRÅK/BEGREPER.

ORD FORTELLER HISTORIEN OG HENSIKTEN: HISTORIE OG FILOSOFI/TENKNING. FAGET HISTORIE OG FILOSOFI HAR POTENSIALET TIL Å BLI DET VIKTIGSTE FAGET FOR FRAMTIDENS SAMFUNN OG UTVIKLING.

FORSKNING I SÆRLIG USA, CANADA OG ENGLAND HAR DANNET PERSPEKTIVER FOR FORSKNING SOM VISER NYE SIDER VED ANTIKKENS DEMOKRATI OG UTVIKLINGSTENKNING. DETTE BASERES PÅ TVERRFAGLIG FORSKNING.

HVOR KOM IDEENE FRA?

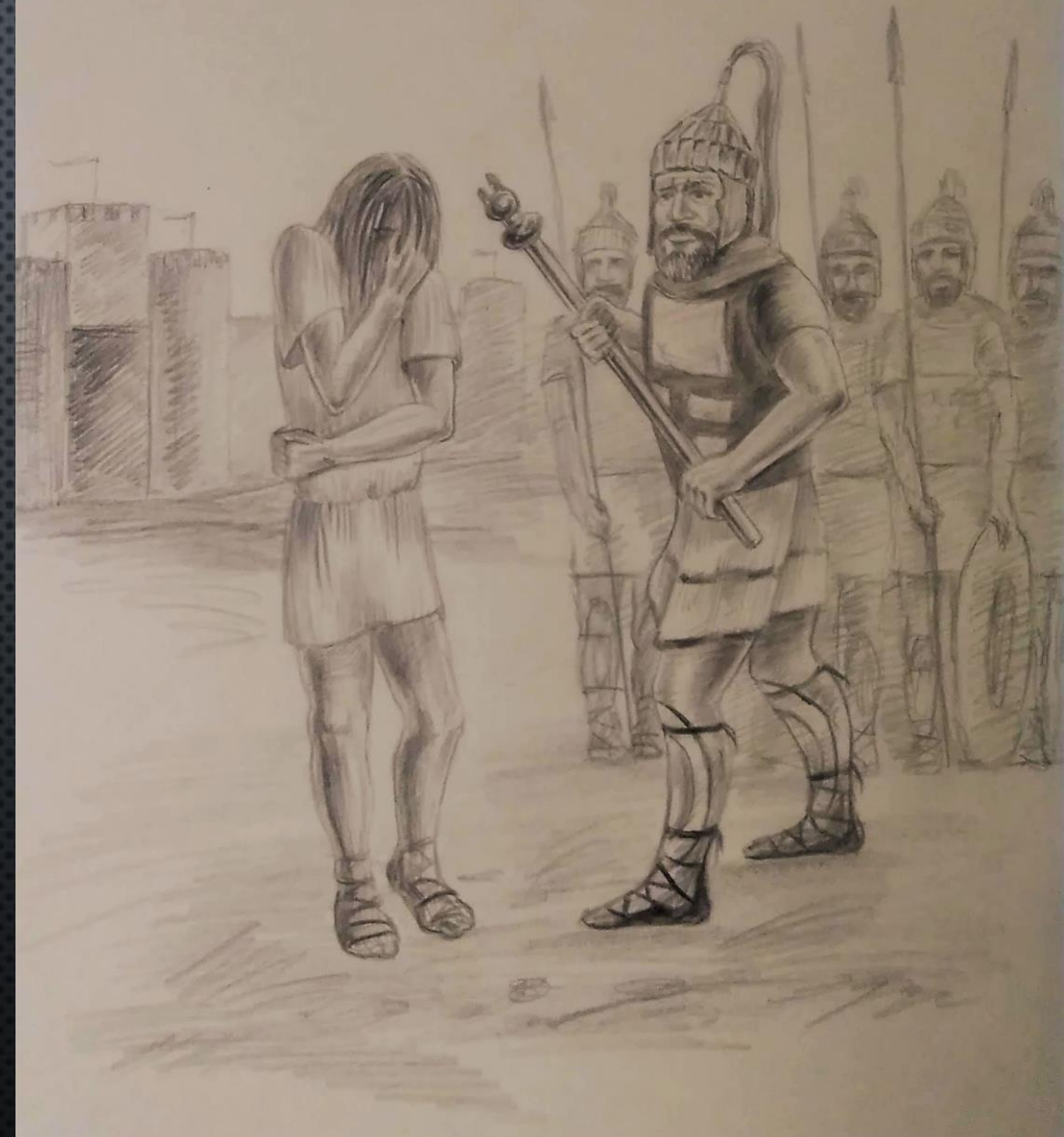

OPPRINNELSEN FORTELLER OM HENSIKTEN

«FREKT, MED SKINGRENDE RØST UTSKJELTE THERSITES
AGAMEMNON: «(...); HVA KREVER DU NÅ, HVA ER DET DU
SAVNER? KOBBERET FYLLER JO HELT DINE SKUR, OG INNE I
TELTET HAR DU AV UTVALGTE KVINNER EN FLOKK SOM VI, NÅR
VI HAR STORMET EN BY MÅ BRINGE DEG. (...).»

ODYSSEVS SOM KONGENS MANN GRIPER DA INN:

««STYR DEG THERSITES, DU MUNNKÅTE NARR MED DEN
KLINGENDE STEMME. PRØV IKKE MERE Å YPPE TIL ORDSTRID
MED KONGER.» (...) ODYSSEVS SLO HAM PÅ RYGG OG
SKULDRE MED STAVEN. YNKELIG KRYMPET HAN SEG OG FELTE
EN TÅRE. HEVET SEG DA UNDER GULLSMYKKET STAV OVER
RYGGEN EN BLODIG STRIPE. HAN SATTE SEG NED OG SKALV I
SIN SMERTE. «NEPPE VIL SIDEN HANS KJEPPHØYE SINN FÅ LYST
TIL Å KRANGLE IGJEN MED KONGER OG FØRE SÅ SKAMMELIG
TALE»» ILIADEN. ASCHEHOUG KLASSIKERE 2002, s. 24.

"Er det underlig at en tyrann ustraffet kan krenke rett og sømmelighet og ture frem i overmot? Folk fortjener ikke bedre (...) først og fremst harmes jeg over folket som sitter stumme og ser på og ikke engang med ord forsøker å stagge de skamløse -enda de selv er så mange (...)..!"

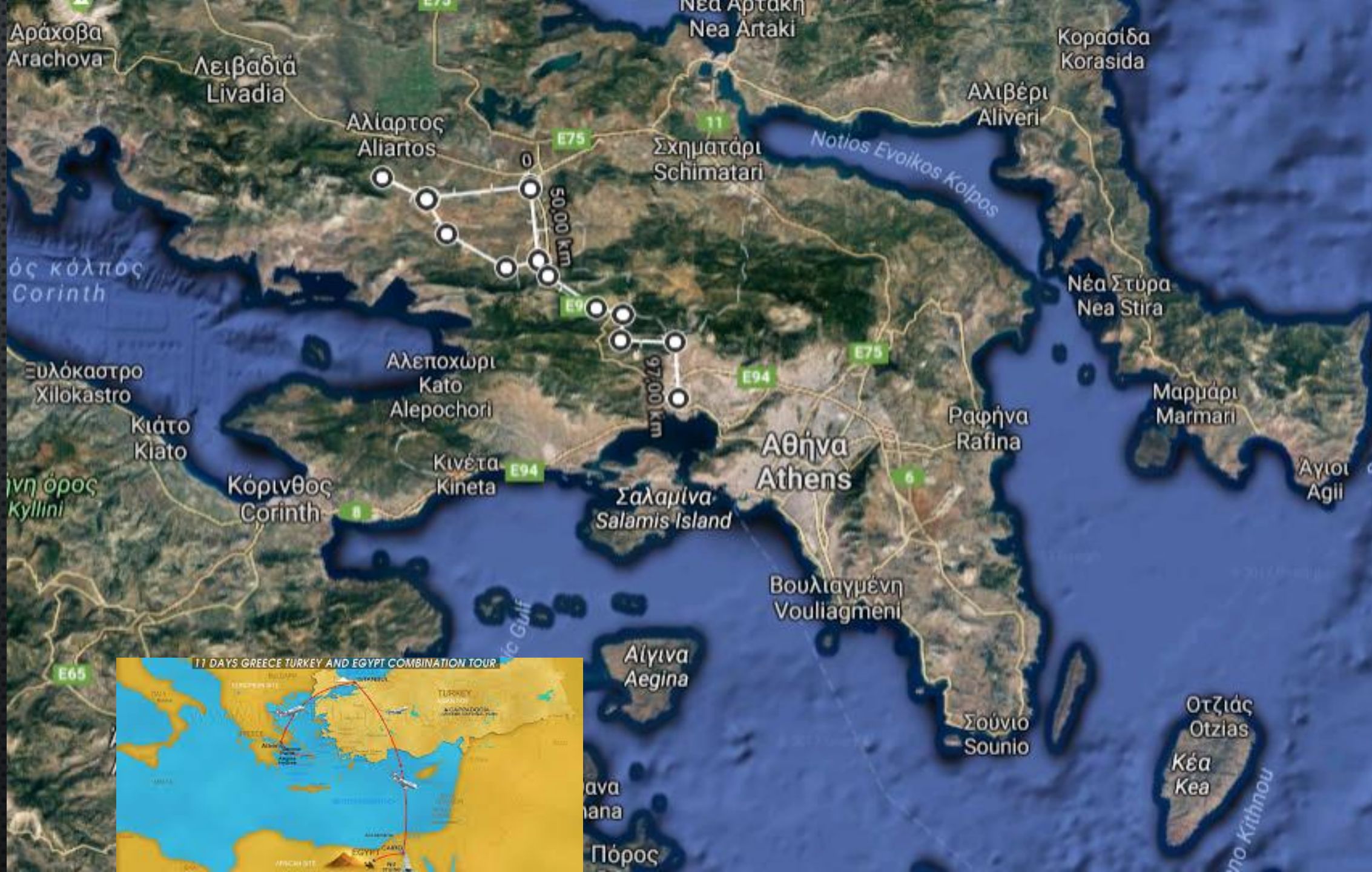
Mentor i «Odyseen»

T
H
E
B
E
N

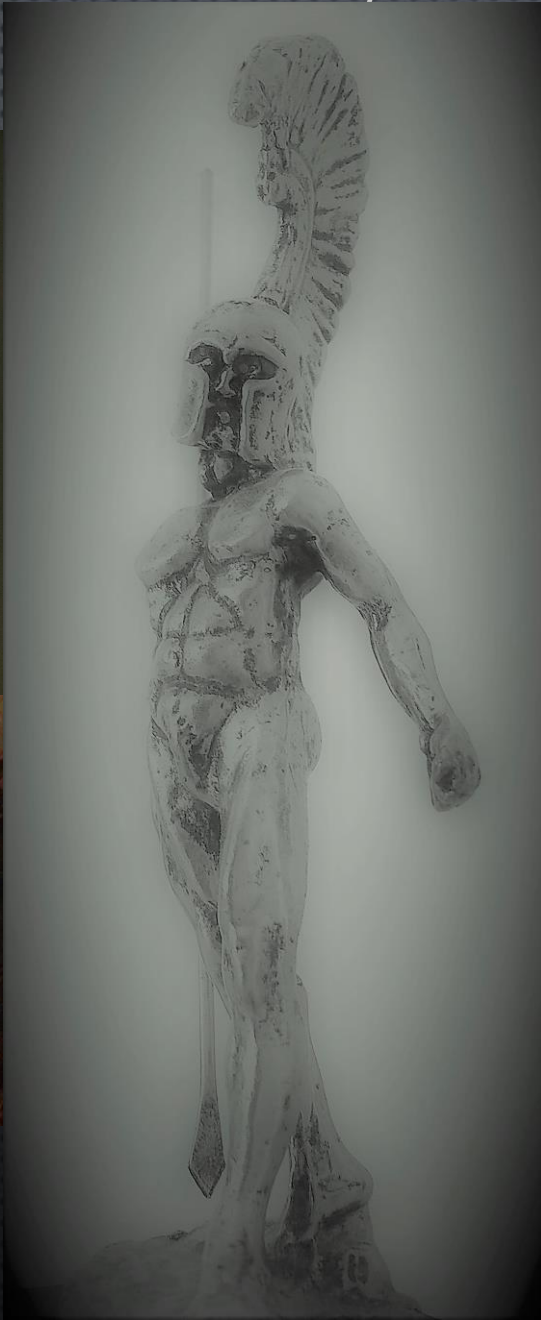
ΑΤΤΙΚΑ/
ΒΟΙΟΤΙΑ

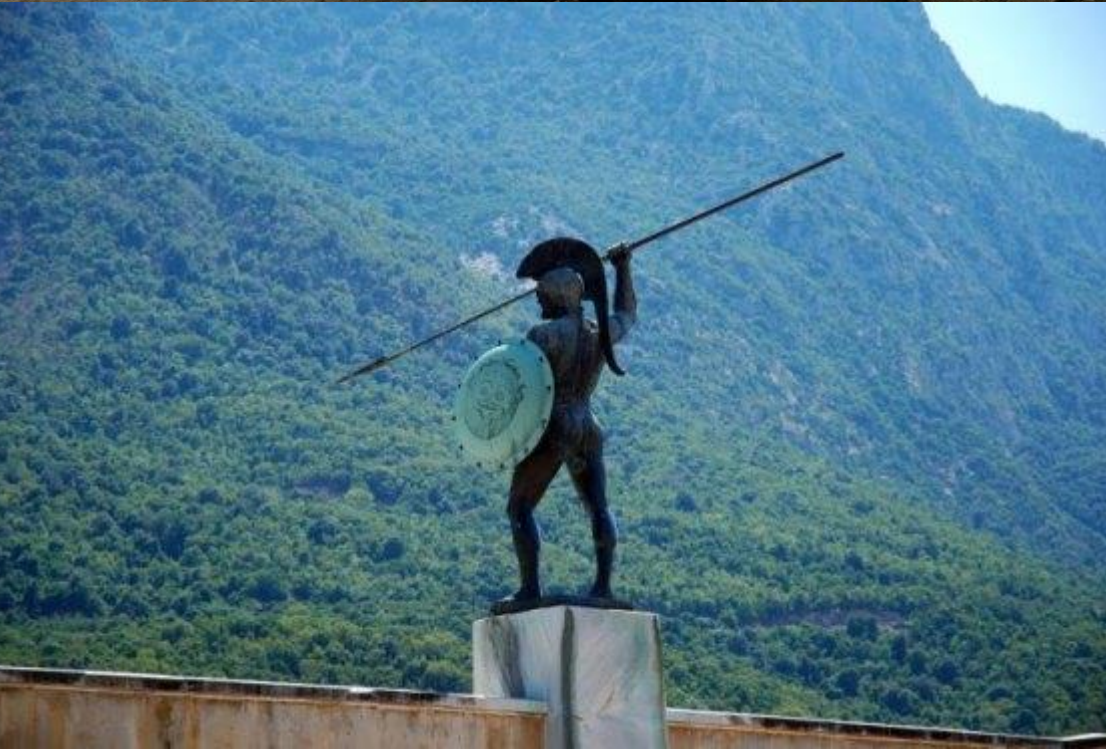
MUSENES
DAL

GUDENE ER «GAL» IKKE TIL Å STOLE PÅ/ UBEREGNELIG.

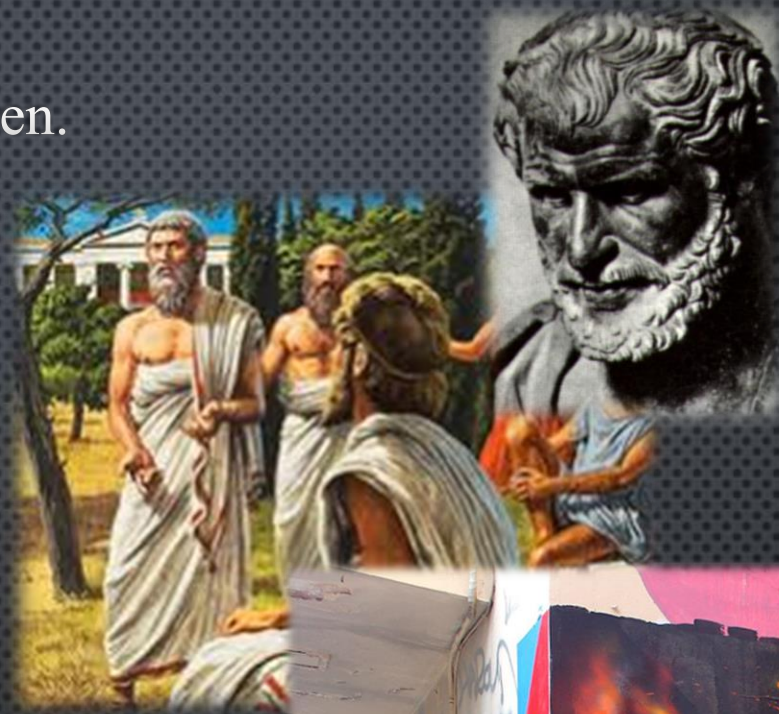

Heraklit oppdageren mangelen i tilværelsen.
«Motsetningenes harmoni» __
_ _

Gode menn (gr. «aristoi») snakker fint
og forteller sannheten.

Arkaisk (før-demokratisk tid) makt/oligarki/
aristokrati utnytter befolkningen.
Stor fattigdom og hungersnød. 90% gjeldsslaver.

ATHEN 480 F.KR.

Sett fra Salamis

Μαυρομμάτι
Maurommati

Βάγια
Vagia

Θήβα
Thiva

20,00 km

Άσκη
Askri

5,00 km

Αμπελοχώρι
Ampelochori

55,00 km

25,00 km

Θεσπιές
Thespias

10,00 km

Νεοχώρι
Neochori

Λουτούφι
Loutoufi

60,00 km

Ελλοπία
Elloria

Μελισσοχώρι
Melissochori

50,00 km

νομή
nomi

Λεύκτρα
Leuctra

ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΣΤΕΡΕΑ
ΑΤΤΙΚΗ

35,00 km
Καπαρέλλι
Kaparelli

40,00 km
Πλαταιές
Plataea

65,40 km
Ερυθρές
Erythres

13

E962

E962

44

Eleutherai/"frihet".

Ordet frihet har sin opprinnelse I mytologi. Synonym til rus og det dionysiske. "Likhet" er også relevant i denne sammenheng.

Eleutherai betød også noe slik som å forflytte seg til der man ønsker (gå, reise).

Gjenoppbygging

Det er en slaves liv å ikke ha retten til å snakke. (...) Å ikke kunne snakke gjør en syk»

Det man ofte glemmer i historie og kulturforståelse er at et samfunn bygger på de minste byggesteiner, nemlig graden av frihet, holdninger/verdier og språklig/tankemessig nivå.

«...Og vi mener ikke at debatt hemmer vår handlekraft, det gjør derimot mangel på informasjon innen vi går til handling.»

Fra «Perikles gravtale»; thukydidés. Klassisk talekunst. VIDARFORLAGET 2009

Ja, så si det da!

(Å kunne si noe impliserer alltid makt. Ytringsfrihet forutsetter fravær av begrensende makt.)

Parrhesia,

Fri tale uten risiko, fordi det er farlig å snakke; et slags varslingsbegrep. Et tillegg til vanlig ytringsfrihet, isegoria

Dialektikk betyr «Å undersøke, snakke om saken»

«Men når man ikke kjenner utgangspunktet og konklusjonen, og mellomleddene er satt sammen av noe man ikke kjenner, hvordan skulle man da, selv om man blir enige i slike tilfeller, kunne si at man har nådd sann kunnskap? (...)

Dialektikken er den eneste form for undersøkelse som går slik frem at den skyver forutsetningene til side og prøver å skaffe et sikkert utgangspunkt.

(...) Synes du ikke at dialektikken likesom er kronen på alle vitenskaper, og at man vil gjøre urett i å sette en annen vitenskap høyere enn den? Den danner sluttsteinen i vitenskapens rekke.

(...) Du skal ved lov bestemme at de unge skal skaffe seg den utdanning som setter dem i stand til å stille og besvare spørsmål på den mest innsiktsfulle måte»

Platon «STATEN» 533D, 535.

«Hvis jeg ikke har rett, er det opp til deg å ta ordet og gjøre meg til skamme. Men hvis, slik som du og jeg nå, de som ville snakke sammen var venner, så måtte jeg nok svare på en mildere og mer dialektisk måte»

Sokrates fra Platon-dialogen «Menon» 75d.

«Kunnskap betyr alltid, presist, å lete etter motsetninger. (...) Kunnskap er dialektisk fra bunnen og opp.

Bare en person som har spørsmål kan ha kunnskap»

Hans Georg Gadamer

Kategorisere: Alle ting som synes for oss typisk like, puttes i bevisstheten vår i samme kategori. Hester, biler, mobiltelefoner, klær, moter, mat, verdensdeler/kulturer, venner.

Falsifisere: Å vise at noe er feil/å vise eller si hva som gjør at noe er/blir feil. Regn. Ærlighet.

Verifisere: Å vise at noe er rett. Eksempel.

DEDUKSJON.

INDUKSJON.

Deduksjon: Dele opp: I debatter, og særlig vitenskapens og fysikerens metode, hva består noe av. Forstå sammensetning, hvordan noe fungerer: Mobil, atomer, logiske sammenhenger.

INDUKSJON: KAN SAMMENLIGNES MED GENERALISERING. MAN SLUTTER FRA ETT, ELLER ET FÅTALL TILFELLER/OBSERVASJONER, TIL EN KONKLUSJON.

Aristoteles sa at dette var det/de første prinsipp for kunnskap; kalt «det første prinsipp»

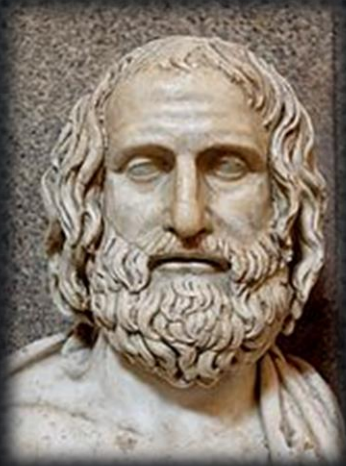

«Den frie mann skal ikke tilegne seg noen vitenskap på en slik måte som kunne passe for en slave. Kroppsøving er bra for kroppen selv om den foretas under tvang, men påtvungen kunnskap blir aldri sjelens varige eie. (...) La altså min venn, barna lære -ikke som en tvang, men som i lek. Da vil du også lettere kunne merke hva enhver har anlegg for».

PLATON, STATEN, C 536D.

«Den absolutte frihet kan vel ikke slå om til annet en absolutt trelldom, og det både for den enkelte og for staten. (...) Det som jeg sikter til er den klasse av ørkesløse ødslere hvorav en del mindre modige følger de modige som tar ledelsen. Når disse to grupper opptrer i en stat, lager de like stor forstyrrelse som galle og slim forårsaker i legemet. (...) De mest pågående taler og handler, de andre sitter omkring talerstolen og hindrer ved sin summing andre meninger i å komme til orde»

Platon; «Staten» 564 a-e.

Kulturen i Athen endres de siste 100 år, omtrent midtveis i demokratiets levetid.

BYEN ER BLITT RIK. SPESIALISERING, FOLK FØLER SEG KRENKET NÅR NOEN STILLER SPØRSMÅL ELLER FORKLARER HVA SOM IKKE ER BRA, FOR EKSEMPEL KVINNENES STILLING, GRISKHET, ELLER KANSKJE DÅRLIGE VERDIER. MM

PLATON ETABLERER ÅKADEMIET ET STYKKE UTENFOR BYEN.

EN «DEMOKRATISK» KULTUR Å SØRGE FOR SITT EGET BESTE? HISTORISK VAR EN INDIVIDUALISTISK KULTUR TYRANNISK.

KARRIERISME I POLITIKK OG SAMFUNN, RETORIKK, EGENINTERESSER, GRUPPEDANNELSER, KORRUPSJON. TILINTETGJØR NABOBYER, DÅRLIG POLITISKE LEDER VILLEDER FOLKET, ET BLODTØRSTIG DEMOKRATI.

TAP AV ATHENS STOLTHET; HELE KRIGSFLÅTEN 400 SKIP, OG 30.000 MENN PÅ SICILIA. ATHEN TAPER FOR SPARTA I PELOPPONESKRIGEN (404 F.KR.)

ET NYRELIGIØST ATHEN, I ET MAKTVAKUUM MED ENKELTPERSONER SOM SØKER MAKT, OG FØLELSEN AV HEVN OG INNFLYTELSE.

ETTER TAPET -DE SISTE 80 ÅR AV DEMOKRATIET- PREG SOM ET INDIVIDUALISTISK OG POLARISERT SAMFUNN.

Hellenismen

Alexander Den Store tilintetgjør Theben, Athens allierte.

Sprer den greske kultur østover helt til India, etter å ha knust Persepolis.

“Upolitisk” filosofi. Stoisisme, kynikere.
Vitenskapelig tenkning.

Aristoteles dør naturlig samme år Athen mister sitt begrensede selvstyre, “vernet” av Alexander den store. 322 f.kr.

Kulturblandet med orientalsk kultur lenger øst

ROMERNE:

Tar over for hellenismen, og ekspanderer sitt rike vestover. Ikke østover.

Gresk-romersk hellenistisk kultur til inn i middelalder. Stoicismen dominerende filosofi blandt romerske lærde, ex Seneca.

Senat/"folkerepresentanter", konsul. Deretter ganske suveren keiser. Cæsar den første keiser.

Romerrikets fall ca. 450 f.Kr.;

Konger, føydalisme, keisere, og katolisisme, og konturene av nasjonene.

Skolastikken, et forsøk på vitenskapeliggjøring av religion og vitenskapelig metode fra antikken

Reformasjon

MARTIN LUTHER
1483-1546

Igjen: løsrivelse fra religion

og

opplysningstid:

Descartes

«Jeg tenker altså er jeg».

Galileo Galilei

David Hume

«Ingen kunnskap uavhengig av erfaringen»

«Følelsene er handlingens grunn»

Giordano Bruno

John Locke

«Samfunnskontrakt hvor staten gjør sitt beste for borgerne»

Immanuel Kant

«Både fornuft og følelser»

Mer frihet, og fremveksten av kapitalisme, imperialisme, slaveri, og modernisering, spesialisering i/av statsdannelser/systemer.

«Protestantiske etikk og kapitalismens ånd»

Max Weber

The relationship between religion and the economic and social life in modern culture
THE PROTESTANT ETHIC AND THE SPIRIT OF CAPITALISM

With a new introduction by Anthony Olden

Industrialisering, revolusjoner og «demokratisering».

2400 år siden sist folk var tatt i betraktning

Fattigdom, barnarbeid, kapitalisme, fremvekst av politisk tenkning, økonomisk teori, ideologier, kamp for rettigheter, også kvinneretter etter hvert. Klassekamp og partidannelser.

Kvinner og eiendomsløse menn stemmerett i Norge for 105 år siden! I 1913. Andre land i Europa også senere. I Sveits i 1971.

I realiteten har vanlige folk ingen makt/ingen ytringsfrihet. Makt, strid og borgerkrigsliknende tilstander for vanlige. Kapital, eiendomsbesittere, embetsmenn har makten i Europa og Amerika. I Norge «embetsmannstat» 1814-1905.

2 VERDENSKRIGER.

VITENSKAP FOR UTVIKLING AV VÅPEN OG KRIGSMATERIELL.

1. VERDENSKRIG: NASJONALISME OG KRIGSRMANTISERING. OG MENNESKER ER KANONFØDE.

2. V.KR.: TYRANNI/HITLER. NASJONALISME. EUGENIKK (ARVEHYGIENE) OG UTRYDDELSE AV «(SVAKELIGHET)», JØDER, SIGØYNERE OG ANDRE «(AVVIK)».

DE SISTE 70 ÅR.

- GJENOPPBYGGING AV EUROPA ETTER 2. VERDENSKRIG.
- «VESTEN» UTVIKLET, MED ØKENDE VELSTAND OG FRIHET. STØRRE LIKHET MELLOM AUTORITETER OG «VANLIGE FOLK».

I KULTUR OG ÅNDSLIV ER DET LIK DELTAKELSE MELLOM «FIFPEN» OG VANLIGE FOLK. HOMOFILES RETTER. KVINNERS KULTURELLE RETTER. LIKESTILLING.

SÆRLIG SISTE TIÅR; KRISTENDOMMEN HAR MISTET SIN BETYDNING I SAMFUNNET, SEKULARISERING. ØKNING I FREMMEDE KULTURER, OG SÆRLIG ISLAM BIDRAR TIL REFLEKSJON OM DEMOKRATISKE VERDIER.

SIDEN ÅR 2000 ER BEGREPET VARSLING ET ORD SOM OFTERE HØRES. MENNESKER MENER DET IKKE ER REELL YTRINGSFRIHET HVIS MAN FÅR REPRESALIER FOR Å TALE SANNHETEN FOR FORBEDRING.

HVOR ER VÅR DEMOKRATISKE FORSTÅELSE OG GRUNNHOLDNING FOR FORBEDRING OG MOT MOBBING? KVINNEUNDERTRYKKING, TRAKASSERING; #METOO, MOBBING I SKOLE, PÅ NETT OG I ARBEIDSLIV? REGJERER TYRANNENE? ALLE ER ENIG I AT DETTE IKKE ER GREIT, MEN....?

Nå: Oppdager at forståelsen om reell ytringsfrihet har dårlige kår i kulturen. Avslører tyranniske trekk hos borgere, mobbing og trakassering i skole og arbeid, ledelsesteorier NPM og ledere. Setter egeninteresser framfor sannhet og klokskap. Vanskelig å akseptere foreldede og individuelt og kollektivt (etter demokratisk standard) undertrykkende verdier og trossystemer i samfunnet, innenfra og utenfra.

Vanskelig for mange å finne sin plass i et demokratisk samfunn. Mange opplever det vanskelig å diskutere sak i demokratiet. Polarisering. Gjentar historien seg?

Internett og kommunikasjonsredskaper/teknologi kan realisere demokratiets/samfunnenes/menneskets potensiale: Wikipedia, ebøker, youtube, eaviser, møte-plasser,

I vitenskap, pedagogikk, historie og filosofi. Interessen for antikkens tenkning er sterk og økende.

Demokrati og medvirkningsfokus i pedagogikk og læreplan. Hvor står *parrhesia/den som taler i risiko* og den gode demokratiske holdning?

Ludvigsen-rapporten tviler ikke. Å bygge kunnskap gjennom tenkning er å bygge seg selv og samfunnets fremtid.

Hvordan forstå seg selv og realisere sitt potensiale?

Forstå din historie. Forstå samfunn, kultur og demokrati. Forstå din bevissthet som kontinuerlig spørrende, da kunnskap er grunnlaget for tenkning. Frihet, eller tanken om frihet er essensiell.

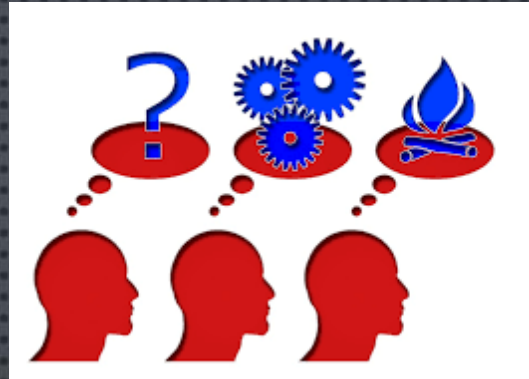
Vær bevisste de tyranniske krefter i deg selv og andre. Vær bevisst på ord, på hva de betyr da de åpner verdener. Husk dialektikken og dens underredskaper; falsifisering etc...

Mennesket må først være for å kunne bli, og det gjør det ut fra de forutsetningene som finnes og de valgene det tar.

Mennesket blir best sammen med andre hvor det kan få uttrykke seg. Individualisme blir lett ufruktbar konkurranse. Involvering og anerkjennelse er veien for engasjement og at mennesket kan trives. Med dialektikk og involvering er alt mulig.

Et mål må være å ikke lure på om man går glipp av samfunnets talenter.

Å tenke er å holde åpen muligheten for mangler.